

«عدالت با تولید ثروت و توزیع درست ثروت باید در جامعه اسلامی همراه باشد...»

سخنان وزیر کار و امور اجتماعی در همایش

«قرض الحسنه، راهبرد اقتصاد سالم» *

اسلام تأکیدش بر این است که این پول، این سرمایه کجا و برای چه منظور و در چه جهت هزینه بشود و با چه عقود کار انجام بگیرد. همه این‌ها را وقتی در کنار هم می‌گذاریم، می‌بینیم که بر محور تحول و حرکت، سازندگی، اشتغال و تولید ثروت تأکید دارد. بر خلاف بعضی‌ها که خیال می‌کنند عدالت در توزیع فقر است؛ نه، عدالت با تولید ثروت و توزیع درست ثروت باید در جامعه‌ی اسلامی همراه شود. برای رفع فقر و نیاز جامعه بهترین راه، توسعه‌ی اقتصادی آن جامعه است. مطلب دیگری که اسلام تأکید دارد این است که همه فقط به فکر مادیات نباید باشند، اگر سرمایه‌ای دارند به فکر سود بیشتر به فکر مشارکت بیشتر نباشند، بعضی از افراد جامعه هستند که نیاز دارند که دستشان گرفته شود و حرکتی را آغاز کنند و حرکت پایداری را سامان بدهند و بیش از ۹۵٪ از جامعه می‌توانند از طریق توانمندسازی روی پای خودشان بایستند. توانمند سازی که اسلام تأکید دارد قرض الحسنه است تا رفع نیازهای ضروری. در یک موقعی یک خانواده‌ای یک فردی به خاطر مشکلی نیاز پیدا می‌کند، اگر بخواهد در مسیری که مثل مجموعه‌ی نیازهای اشتغال (و مقدمات مختلفی که برای ایجاد یک بنگاه بزرگ یا یک بنگاه متوسط نیاز هست) عمل کند، امکان دریافت تسهیلات پیدا نمی‌شود، زیرا شاید آن ضرورت زمانی از دست برود. به همین دلیل است که اشاره می‌شود که ثواب قرض الحسنه به مراتب بیشتر از صدقه است. بعضی از سازمان‌های ما بعضی از مجموعه‌های ما بعضی از تفکرات مسئولین ما

خوشحالم از این که توفیق پیدا کردم در جمع برادران و خواهران در موضوع مهم قرض الحسنه حضور پیدا کنم میلاد مسعود امام جواد(ع) را خدمت همه‌ی شما تبریک عرض می‌کنم و پیشاپیش ۱۳ رجب، میلاد امام اول شیعیان، حضرت علی(ع) را خدمتتان شادباش عرض می‌کنم و امیدوارم که در این مسیر پیرو اهل بیت عصمت و طهارت باشیم. اسلام، دین پویایی و حرکت در جهت کمال است. اقتصاد اسلام هم بر سرمایه‌گذاری‌های مولد تأکید دارد و از سرمایه‌ها و یا سرمایه‌گذاری‌های غیرمولد نهی می‌کند. برای این که سرمایه‌ای را که نماند حتی زکات قائل است و تأکید بر این دارد که هیچ سرمایه‌ای نباید را که بماند و باید در مسیر تحول و سازندگی و تولید و ارزش افزوده و ثروت بیشتر برای پویایی کشورهای اسلامی و رفع نیازهای مردم مسلمان استفاده شود. یکی از دلایل و شاید مهم‌ترین دلیل حرمت ربا این است که پول به خودی خود ارزش ندارد سرمایه به خودی خود ارزش ندارد وقتی با کار و تلاش، با حرکت و سازندگی همراه می‌شود ارزش پیدا می‌کند و وام دهنده اگر بدون در نظر گرفتن نوع فعالیت و بدون پذیرفتن ریسک سرمایه‌گذاری و کار و تلاش فقط به فکر تضمین مال خودش و بهره‌ی ضمانت شده باشد در مسیری حرکت می‌کند که بعد از مدت‌ها شکاف طبقاتی و شکاف برخوردار از نابرخورداری و فقر را افزایش می‌دهد.

* این همایش در تاریخ ۸۷/۴/۲۲ در محل مجموعه فرهنگی-هنری تلاش و توسط صندوق مهر امام رضا (ع) برگزار شد.

است این قانون به صورت کامل اجرا نمی‌شود. علیرغم این که حدود ۲۰ سال از تصویب این قانون می‌گذرد. آمار در مجموعه ی سال گذشته نشان می‌دهد که از کل پرداختی‌های قرض‌الحسنه‌ای که از این حساب ۵۰٪ منابع پرداخت شده به نسبت کل تسهیلاتی که پرداخت شده حدود ۳٪ مربوط به قرض‌الحسنه است. ۴/۹۹۷/۰۰۰ یعنی نزدیک به ۵ میلیون نفر آمدند از قرض‌الحسنه بانک‌ها استفاده کردند ولی با رقمی کمتر از ۳٪ از کل تسهیلاتی که پرداخت شده است. این نشان می‌دهد که مجموعه‌ی تجهیز شده در قرض‌الحسنه آن نقش کلیدی که

در اقتصاد اسلامی و دولت اسلامی و قانون اساسی جمهوری اسلامی و قانون عملیات بانکی بدون ربا دنبال می‌شده هنوز تحقق پیدا نکرده و ۹۷٪ از آن مجموعه‌ی تسهیلات که مربوط می‌شود به ۵۰٪ از منابع خودش، به سمتی رفته است که آن هم مشکلات دیگری دارد. آنگونه که وکالت بانک و بانکداری است انجام نمی‌گیرد و

ضمانت که باعث شد، سرمایه‌گذاران و مجموعه‌ی کارآفرینان نه تنها نتوانند آنگونه که در قراردادهایی که با بانک منعقد شده و به امضاء رسیده نقشی را ایفا نکنند بلکه در کل به ضرر و ورشکستگی و مشکلات دیگری کشیده بشوند.

تأکید اسلام در عقود اسلامی در مشارکت، مضاربه و مضارعه و امثال این، این نیست که فقط کسی پولی را به دیگری پرداخت کند به عنوان مشارکت و کاری نداشته باشد که این فرد سود برد یا نبرد، ضرر کرد یا نکرد، حوادث مختلف طبیعی باعث مشکلات برای این شد یا نشد، ریسک را آن کسی که کار می‌کند و ارزش اصلی متعلق به اوست باید بپذیرد، در عقود اسلامی چنین چیزی نیست چون موضوع، موضوع قرض‌الحسنه است. من برمی‌گردم به موضوع قرض‌الحسنه، کل مجموعه‌ی تسهیلات تا ۵۰ میلیون تومان، که بیشتر همین مجموعه‌ی ضروریات جامعه و نیازمندی‌های افراد است و همچنین مسئله مسکن، ویژه‌ی مسکن برای اقشار آسیب‌پذیری که برای اولین بار مسکن خودشان را دنبال می‌کنند و اشتغال زیر ۵۰ میلیون تومان را می‌توان با همین منابع موجود در بانک‌ها به صورت قرض‌الحسنه پرداخت کرد. شما ببینید وام‌های ۱۵ و ۱۰ ساله مسکن به علت همین سود تسهیلات برای کسی که برای زندگی خودش و برای سرپناه خانواده خودش باید یک سرپناه را سامان بدهد هم از لحاظ

بیشتر حمایتی است تا توانمند سازی. در صورتی که در اسلام تأکید بر توانمند سازی است. در حفظ کرامت انسان و فضیلت انسان به عنوان خلیفه الله است، انسانی که ارزش خلیفه‌الله را پیدا می‌کند باید حفظ این کرامت برای همه انسان‌ها شرط باشد. برای حفظ این کرامت نیاز است که به جای این که حمایت مستقیم انجام گیرد، قرض‌خس انجام بگیرد قرض بدون بهره و بدون سود و بدون انگیزه مادی صورت بگیرد. در قانون اساسی جمهوری اسلامی در اصل ۴۳ هم این را تأکید دارد. در قانون اساسی، اصل ۴۳ بند ۹ در رابطه‌ی اقتصاد اسلامی و

وظایف دولت اسلامی برشمرده که بند اول و دوم بر مسئله مسکن و مسئله اشتغال با وام بدون بهره تأکید دارد: تأکید بر تعاونی‌ها تأکید بر پرداخت وام بدون بهره این حرکت برای حفظ آن کرامت انسانی و رفع نیازهای جامعه است، یکی از مسائل مهمی که در کشورهای اسلامی و جهان سوم و کشورهای در حال توسعه مطرح است

سرمایه‌گذاری است. از طریق سرمایه‌گذاری این مشکلات فقر و نیازهای خانواده‌ها باید برطرف شود. فلسفه‌ی وجودی بانک چیست؟ فلسفه‌ی وجودی بانک این است که مجموعه سرمایه‌های مختلف کشور را جمع کند، سرمایه‌های راکد، سرمایه‌های خرد، پس اندازهای گوناگون را جمع کند و در مسیر تولید مولد مصرف بکند.

اینجاست که بانک یک واسط و یک وکیل سپرده‌گذار، محسوب می‌شود نه یک سرمایه‌گذار. در ماده ۳ قانون عملیات بدون ربا برای تجهیزات منابع بانکی سپرده‌های گوناگونی مشخص شده و بانک‌ها می‌توانند این سپرده‌ها را بگیرند و از طریق نوع سپرده‌ها سرمایه‌های مورد نیاز جامعه را به‌ویژه برای جوانان و به‌ویژه برای کارآفرینان و برای تولید و اشتغال فراهم کنند. یکی از این سپرده‌ها قرض‌الحسنه است و یکی از این حساب‌ها حساب‌های جاری قرض‌الحسنه است که تا پایان سال ۸۶ مجموع منابع بانک‌ها چیزی نزدیک به ۵۰٪ از کل منابع بانک‌های موجود چه دولتی و چه غیر دولتی مربوط به مجموعه‌ی سپرده‌های جاری و پس انداز قرض‌الحسنه مردم و حدود ۵۰٪ از این منابع مربوط به سپرده‌هایی است که مردم با انگیزه‌ی مشارکت در طرح‌های تولیدی و اقتصادی در اختیار بانک قرار دادند و بانک را وکیل خودشان کردند. از همان زمانی که این قانون تصویب شد متأسفانه می‌بینم هنوز که هنوز

این ظلم است که بگوییم ۵۰٪ از منابع

موجود بانکی ما قرض الحسنه، ولی ۳٪ از کل

پرداخت تسهیلات مان قرض الحسنه است.

انگیزه‌ی سرمایه‌گذار و پس اندازکننده به نحوی سامان بگیرد. ما مخالف این نیستیم که پس اندازهای مردم سود داشته باشد ما می‌گوییم تفکیک کنید. انگیزه‌ی افراد متفاوت است، باید بانک به عنوان وکیل این کار را دنبال کند به نحوی که بیاید بگوید ۵۰٪ از منابع ما مربوط به قرض الحسنه است. من برای تجهیز منابع خرد و برای نیازهای ضروری، ازدواج، مجموعه‌ی مرضی، دین افراد و مشکلاتی از این قبیل و یا مسئله اشتغال خرد و مسکن برای کسانی که فاقد مسکن هستند این‌ها را به صورت قرض الحسنه عمل می‌کنم چون منابع ما ۵۰٪ مربوط به این‌هاست و اتفاقاً نشان می‌دهد که وام‌های زیر ۵۰ میلیون تومان حدود ۵۰٪ از کل تسهیلات بانکی و ۵۰٪ دیگر، وام‌های بالای ۵۰ میلیون تومان است.

وام‌های بالا، ۱ میلیارد تومان و ۵۰۰ میلیون تومان است و اگر ما بتوانیم سامان بدهیم کار را در جهت قرض الحسنه، هم آرامش خاطر برای مردم بیشتر بوجود می‌آوریم، حرکتی که اسلام و نظام اقتصاد اسلامی آن را دنبال می‌کند، تحقق پیدا می‌کند. آن قسمتی هم که مردم با انگیزه‌ی مشارکت با بخش اقتصادی در اختیار بانک می‌گذارند، بدون مشخص شدن سود تسهیلات باید این مشارکت، مشارکت واقعی باشد. البته بعضی از فقها قبول دارند این که شرط ضمن عقد، زمان پرداخت تسهیلات می‌توانید اصل سود را شرط

میزان پرداخت در طول کل مدت ۱۵ و ۱۰ سال چقدر می‌شود، حتی با توجه به اینکه در بخش مسکن، به نسبت بقیه سرمایه‌گذاری‌ها ارزان‌تر وام در اختیار گذاشته می‌شود. ولی یکدفعه می‌بینید ۱۰ میلیون تومان ۱۴ میلیون تومان وام گرفته، تا ۱۵ سال، علی‌رغم ارزانی آن باید ۲۸ میلیون تومان، ۳۰ میلیون تومان، ۳۲ میلیون تومان بپردازد. بسیاری از کسانی که حقوق ثابت می‌گیرند مثل کارگران مثل کارمندان این‌ها از اول هر چه پلکانی هم تنظیم بشود چیزی معادل ۶۰٪، ۵۰٪ از حقوقشان را فقط برای قسط بانک برای مسکن بدهند. یا در رابطه با اشتغال جوانان شما می‌دانید بسیاری از اشتغال خرد در روستاها در شهرهای کوچک در مناطقی که نیاز به یک سرمایه‌گذاری کوچک دارد و زیر ۵۰ میلیون تومان است، برای این که ۱ نفر یا ۲ نفر مشغول شوند، ابزار اولیه همانطور که قانون اساسی ما تأکید دارد تأمین بشود و تأکید بر بدون بهره بودن در این وام‌ها دارد. اگر بخواهیم همین را سامان بدهیم و این کار سامان بگیرد ببینید چقدر کارها روان‌تر، آسان‌تر و مجموعه‌ی سودآوری برای توسعه‌ی همین واحدهای کوچک سامان می‌گیرد. حال اگر این وام با ۲۰٪ و ۱۶٪ و ۱۵٪ کمتر همین ۱۲٪ را به بانک بدهند که بتواند گردش کل اقتصاد بچرخد. حالا بگذاریم از این که وام‌هایی که از بانک‌های خصوصی الان می‌گیرند با ۳۶٪، ۳۵٪، ۳۰٪ سود مطرح است. کدام صنعت، کدام کشاورزی، کدام خدمات درست و مولد در کشور می‌توانیم سراغ بدهیم که بالای ۳۵٪ و ۳۰٪ سودخالص داشته باشد. مالیاتش را داده باشد، مشکلات کارگری‌اش را حل کرده باشد مواد اولیه‌اش را تأمین کرده باشد و سود ۳۰٪ را بخواهد بدهد. غیر از این است که این را می‌گیرند و در موارد دیگر دلالی و واسطه‌گری غیرمولد استفاده می‌کنند تا سود ۳۰٪ بتوانند تأمین کنند. آن وقت خود همین، گرانی در کشور تحمیل می‌کند یا نمی‌کند؟ طبیعتاً باید دنبال این باشیم که سود بانکی به حدی باشد که

یکی از اشتباه‌های بعضی از محاسبه‌کنندگان اقتصادی و اقتصاددانان این است که می‌گویند اگر سپرده‌ها کم بشود بعد تجهیز منابع برای بانک کم می‌شود ما می‌گوییم که این پول با توجه به فرهنگ جامعه و با توجه به اقتصاد در گردش در جامعه غیر از بانک جای دیگری قابل پس انداز شدن نیست.

وام‌های قرض‌الحسنه از طریق اشتغال، از طریق رفع نیازهای ضروری، توانستیم آن ۵ میلیون را به ۴ میلیون، ۴ میلیون را به ۳ میلیون تقلیل بدهیم بعد از مدتی اصلاً ما کسی را نداریم که تحت پوشش حمایتی مستقیم باشد.

در نیای امروز سعی می‌کنند که به صورت مستقیم حمایت نکنند، حتی همان کشورهای که مشکلات خاصی را در ارتباط با بعضی از اقشار جامعه شان دارند، می‌آیند بیمه را راه‌اندازی می‌کنند می‌گویند همه جامعه بیایند در بیمه ی بازنشستگی، بیمه عمر، بیمه‌های مختلف که اسلام هم پذیرفته شرکت کنند تا کرامت انسانی را بیشتر حفظ کنیم.

پس عزیزان من هر آنچه به قرض‌الحسنه بپردازیم به اقتصاد اسلامی نزدیک‌تر می‌شویم. پویایی و حرکت در جامعه نزدیک‌تر و هر چقدر به قرض‌الحسنه اهمیت بدهیم به مبارزه با تورم اهمیت دادیم. کاهش تورم را هم خواهیم داشت، اشتغال بیشتر هم خواهیم داشت آرامش خاطر جامعه را بیشتر خواهیم داشت از آن طرف انگیزه ی خدایی رونق فرهنگ اسلامی و غنی شدن این فرهنگ را در جامعه به عنوان یک اخلاق و به عنوان یک ضرورت جامعه انسانی و مشارکت همگانی برای رفع نیاز ضروری جامعه پیش خواهیم رفت. من کاری ندارم به این که بانک قرض‌الحسنه به عنوان یک بانک مستقل راه‌اندازی بشود و یا نشود، اگر این کار انجام بگیرد خوب است ولی من اعتقاد دارم همه‌ی بانک‌های موجود باید بروند به سمت قرض‌الحسنه و آن بخشی که مربوط به سرمایه گذاری است باید در بخش خاصی در همه ی بانک‌ها سامان بگیرد و باید برویم برای تجهیز منابعمان بیش از ۷۰٪، ۸۰٪، الان ۵۰٪ است باید هر روز افزایش پیدا کند از طریق قرض‌الحسنه سامان بدهیم و این ظلم است که بگوییم ۵۰٪ از منابع موجود بانکی ما قرض‌الحسنه، ولی ۳٪ از کل پرداخت تسهیلات مان قرض‌الحسنه است. قابل پذیرش برای یک بانکداری اسلامی و یک دولت و مجموعه و جامعه‌ی اسلامی چه برابر جامعه‌ی امروز ما و چه آیندگان ما نخواهد بود. امیدوارم که در این مسیر بتوانیم قدم‌های میسری را برداریم و روز به روز به اقتصاد پویای اسلامی نزدیک بشویم. ■

قرار بدهید بعضی از فقها این را قبول دارند، ولی قرار نیست که اگر کسی سودی نبرد و یا اگر سود ۲۰٪ برد سهم کل آن سهم برده فقط در اختیار آن بانک یا فقط در اختیار آن سپرده گذار قرار بدهیم. اینجا وکیل است بانک نه می‌تواند بگوید من ۱۷٪ می‌دهم نه می‌تواند بگوید من ۱۰٪ می‌دهم باید این آمادگی برای جامعه باشد که بدانند پولی که در بانک گذاشته و وکیل کردند بانک را، برای مدت معین در مشارکت کامل با پذیرفتن ریسک کامل و با استفاده از سود کامل خواهد برد. این نیست که شما سود را از طرف مقابل تسهیلات دهنده بگیرید و به صورت ثابت ۱۷٪، ۱۵٪، ۱۴٪ به طرف مقابل سپرده گذار و پس انداز کننده بدهید به همان میزانی که سود حاصل شده باید محاسبه بشود. مجموعه‌ی کار و کارمزد بانک هم کم بشود و در اختیار افراد قرار بگیرد اگر این طور شد، مردم بیشتر سوق پیدا می‌کنند به بازار سرمایه باز پول در گردش بانک کم نخواهد شد. یکی از اشتباه‌های بعضی از محاسبه‌کنندگان اقتصادی و اقتصاددانان این است که می‌گویند اگر سپرده‌ها کم بشود بعد تجهیز منابع برای بانک کم می‌شود ما می‌گوییم که این پول با توجه به فرهنگ جامعه و با توجه به اقتصاد در گردش در جامعه غیر از بانک جای دیگری قابل پس انداز شدن نیست. درصد کمی از آن در جیب‌هاست و یا در داخل مغازه‌ها و شرکت‌ها و صندوق‌ها است. اصل کل پول و میزان کل پول در بانک‌ها است وقتی بازار سرمایه افزایش پیدا می‌کند و یا صندوق‌های قرض‌الحسنه سامان می‌گیرند. پول صندوق قرض‌الحسنه در خودش نیست الان کل سرمایه‌ای که صندوق قرض‌الحسنه‌ی مهرام (رضاع) و کل سپرده‌هایی که دارد من الان در ذهنم نیست یک چیزی معادل ۱۲۰۰ میلیارد تومان است. این در حساب خودش در بانک‌هاست، همه‌ی صندوق‌های قرض‌الحسنه هم همین طور است چقدر از این پولشان را می‌توانند در صندوق خودشان نگهداری کنند. حتی تسهیلات که به افراد می‌دهید بعد در حساب این افراد در بانک است حالا شاید از بانک ملی بردارد بگذارد بانک ملت. مهم آن نیست، مهم آن است که کل این پول در بانک قرار می‌گیرد، چه سپرده دیداری باشد چه غیر دیداری باشد، وقتی بازار سرمایه را افزایش بدهید رونق بدهید این پول درست است که از سپرده‌های مدت دار در بانک‌ها کاهش پیدا می‌کند ولی از تجهیز منابع بانک چیزی کم نمی‌شود. این تجهیز می‌رود روی قرض‌الحسنه جاری و قرض‌الحسنه پس انداز و اتفاقاً تجهیز ارزان‌تر، قرض‌الحسنه بیشتر را سامان می‌دهد. پس از لحاظ اقتصاد اسلامی از لحاظ بانکداری حتی با نگاه غربی، این حرکت، حرکت مثبت، سازنده و در جهت اقتصاد پویا و تولید ثروت و توانمندسازی بخش ضعیف جامعه است. خیلی برای یک جامعه اسلامی خوب نیست که بعضی از نهادهای حمایتی بیایند بگویند ۵ میلیون نفر و ۶ میلیون نفر مددجوی ما، شد ۷ میلیون. آن موقعی برای یک دولت و برای یک ملت و جامعه اسلامی مبارک است که بگویند از طریق توانمندسازی از طریق